

Türkçede İki Dillilik Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi*

Merve AVCI**
Mehmet KURUDAYIOĞLU***

Öz

Bu çalışmada, Türkçede iki dillilik üzerine yapılan araştırmaların anahtar kelime, yazar, üniversite, ülke, atıf ve benzeri yönlerden dağılımının incelenmesi ve yapılan incelemeyle iki dillilik araştırmalarının güncel durumunun tespiti amaçlanmıştır. Çalışmada bilimsel haritalama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle Web of Science (WoS) veri tabanında (SCI-EXPANDED, SSCI, AHCI, ESCI indexlerini içeren) "İki Dillilik (Bilingualism)" ve "Türkçe (Turkish)" kelimelerinin birlikte geçtiği bir arama yapılmış, arama sonucunda 223 çalışma bulunmuştur. Yayımlanma yılları 1988-2021 arasında olan bu araştırmalardan 2021 yılında yayımlanmış olan 5 makale, aynı yıl içinde yayın sayısının artma olasılığının yüksek olmasından dolayı araştırma dışı bırakılmıştır. Ayrıca geri çekilen 2 makale de çalışma kapsamına alınmamıştır. Yaklaşık otuz yıllık süreçte Web of Science veri tabanına eklenen 216 yayın analiz birimi olarak ele alınmıştır. Bu yayınlar Vosviewer paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. İncelenen yayınların; yayın türü, yayınların ülkelere göre dağılımı, anahtar kelimeleri, atıf sayısı, yayın yapılan dergiler, yazarların kurumları haritalandırılmış, görselleştirilmiş ve yorumlanmıştır. 30 yıllık süreçte ele alınan yayınların yarısından fazlasının 2015-2020 yılları arasında üretildiği; yayınların anahtar kelimelerinin, iki dillilik, çok dillilik, iki dilli eğitim, Türk göçmenler, Türk göçmen çocukları, çapraz dilsel etki, Türkçe-Almanca iki dillilik, ikinci dil edinimi gibi sözcükleri içerdiği bulgularına erişilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İki dillilik, iki dilli eğitim, bibliyometrik analiz, Türkçe eğitimi

Bibliometric Analysis of Bilingualism Studies in Turkish

Abstract

In this study, it was aimed to examine the distribution of research on bilingualism in Turkish in terms of keywords, authors, universities, countries, citations, and so on, and to determine the current status of bilingualism studies with the analysis. Scientific mapping method was used in the study. In the research, first of all, "Bilingualism" and "Turkish (including SCI-EXPANDED, SSCI, AHCI, CPCI-S, CPCI-SSH, BKCI-S, BKCI-SSH, ESCI indexes) in the Web of Science (WoS) database. A search was made in which the words "Turkish" were mentioned together and 223 studies were found as a result of the search. Of these studies, whose publication years were between 1988 and 2021, 5 articles published in 2021 were excluded from the study due to the high probability of increasing the number of publications in the same year. In addition, the 2 withdrawn articles were not included in the study. The 216 publications added to the Web of Science database in about thirty years were considered as analysis units. These publications were analyzed using the Vosviewer package program. The reviewed publications; the type of publication, the distribution of the publications by country, their keywords, the number of citations, the journals published, the institutions of the authors were mapped, visualized and interpreted. More than half of the

* Bu çalışma 28-29 Mayıs 2021 tarihlerinde çevrim içi olarak düzenlenen "Uluslararası Avrupalı Türkler ve İki Dillilik Çalışmaları Kongresi"nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Ankara, merve_avci@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4007-558X

*** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Ankara, mkurudayi@hotmail.com, ORCID: 0000-002-0447-5236

publications considered in the 30-year period were produced between 2015-2020; It was found that the keywords of the publications included words such as bilingualism, multilingualism, bilingual education, Turkish immigrants, Turkish immigrant children, cross-linguistic influence, Turkish-German bilingualism, and second language acquisition.

Keywords: Bilingualism, bilingual education, bibliometric analysis, Turkish education

Giriş

Küreselleşen dünyanın bir gereği olarak ülkeler arasındaki sınırlar iş gücü göçü, savaş, eğitim, beyin göçü gibi nedenlerle aşılmış, bu da beraberinde yeni düzenlemeler gerektirmiştir. Bu düzenlemelerin belki de en önemlisi dil öğretimi alanındadır. Yeni ülkelere çeşitli sebeplerle göç etmiş olan ilk neslin ardından bir dil problemi de ortaya çıkmıştır. Özellikle 1960 ve sonrasında yapılan iş gücü göçü anlaşmalarından sonra Avrupa'ya önemli bir Türk göçü olmuştur (Yıldız, 2008). Türkçenin Avrupa'da öğretiminin ana dili olarak Türkçe eğitiminin ülke dışındaki şartlarda yapılmasının gerektiği tarih de yine bu işçi göçleri ile başlamıştır (Yağmur, 2006; Yıldız, 2008).

Başlangıçta geçici olduğu ve işçilerle sınırlı kalacağı düşünülen göçler, göç eden işçilerin bir süre sonra ailelerini de yanlarına taşımaları ile kalıcı hâle gelmiş; sosyal entegrasyon sorununu da beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte iş gücü anlaşması ile Avrupa'ya göç eden ilk nesilden sonra orada dünyaya gelen çocuklardan oluşan ve anavatanla bağı olmayan (Türkiye'de hiç yaşamamış) bir nesil ortaya çıkmıştır. Göçmen ailelerin göç edilen ülke dilindeki dil yeterlikleri yeterince gelişmediği durumlarda göçmen ailelerinin çocuklarının okula başlaması ile eğitim açısından büyük sorunlarla karşılaşmıştır. Göçmen Türk çocukların Almanca becerilerinin yaşlıları olan Alman çocuklarından geride olması zaman zaman Türk çocuklarının zihinsel beceriler açısından da geri olduğu şeklinde yorumlanmış, bu durum Türk çocuklarının eğitim hayatında önemli sorunlara yol açmıştır. Türk çocukları Almanca'yı öğrenmekte çektikleri güçlük nedeniyle özel eğitim kurumlarına yönlendirilmiştir (Bingöl-Arslangilay, 2013). İlk ve ikinci nesil ile başlayıp hâlen devam eden bu dil sorununun çözülmesi ve Türk çocuklarının okula ve hayata uyum sağlayabilmeleri için Türkçe ve Almanca dil yeterliğine sahip olmaları gerekmektedir. (Bingöl-Arslangilay, 2013).

Göç alan ve göç veren toplumlarda iki dillilik göçmen kökenli çocukların hayata uyumu ve eğitim süreçlerinin parçası olabilmeleri bakımından önemlidir. Bu nedenle göçmen çocuklarının ana dilleriyle birlikte göç edilen ülkenin diline hâkim olmaları örgün eğitime dâhil olabilmeleri için gereklidir (Skutnabb-Kangas, 2004: akt. Bingöl-Arslangilay, 2013).

Tek ve kesin bir tanımı bulunmayan (Bölükbaş-Kaya, Hançer ve Golynskaia, 2019; Yılmaz, 2014) iki dillilik olgusu tanımlanırken birden fazla ve farklı biçimde ele alınmıştır. İki dilli olma durumu için bireyin her iki dili de kusursuz bir şekilde konuşma, iki dili birbirinin alternatifi olarak konuşabilir durumda olma, sosyo-iletişimsel açıdan her iki dilin konuşurları ile iletişime geçme kapasitesine sahip olma, ana dilinden başka bir dili belli bir ölçüde kullanma ve benzeri kabüller vardır (Bölükbaş-Kaya, vd., 2019). İki dilliliğin İngilizce karşılığı olan "bilingualism" sözcüğünün kökenine yer veren Bican (2017), sözcüğün "bi" (iki) ve "lingua" (dil) sözcüklerinin bir araya getirilmesi ile oluşturulan bir sözcük olduğunu aktarırken iki dilliliğin günümüzde birden fazla dile sahip olma durumunu da ifade ettiğini söylemektedir.

İki dilli olmanın savaş, eğitim, iş gücü gibi çeşitli nedenlerle göç etme ya da bulunulan ülkenin birden çok dile sahip olması gibi çok sayıda sebebi olmakla birlikte bireye avantaj kazandırabildiği de bilinmektedir. Eşik Kuramı'na göre iki dilli bireyin iki dilliliğin getirmiş olduğu avantajları yaşayabilmesi için her iki dilde belli eşikleri aşmış olması gerekir (Cummins, 1979; Akt. Yağmur, 2007). Bir dildeki beceri düzeyi diğer dili öğrenmeyi desteklemektedir. Yağmur'a (2007) göre göçmen Türk çocuklarının dil becerilerindeki geriliğin nedenleri ana dilde yeterince girdiye maruz kalmamalarıdır. Ana dilinde yeterince girdiye maruz kalmayan, ana dil becerileri iyi düzeyde olmayan çocukların göç edilen ülkenin dilini edinmede de zorluk yaşadığı ifade edilmiştir (Yağmur, 2007). Bu bakımdan iki dillilik alanının, ana dili eğitimi ile yakın ilişkide bir alan olup bu alanda yapılan çalışmaların eğitim, dil öğretimi, ana dili öğretimi gibi alanlarla ilişkide olması beklenmelidir. Türkçe ve Türkiye açısından göç verme ile başlayan iki dilli olma durumu Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle göç alma açısından da incelenmesi gereken bir durum hâline gelmiştir.

İki dillilik alanında yapılan çalışmalar, hem Türkiye sınırları dışında yaşayan Türk vatandaşlarının durumu hem de Türkiye'ye başlangıçta geçici statüde gelip sonrasında kalıcı hâle gelen yabancıların durumları açısından önem taşımaktadır. İki dillilik alanında yapılan çalışmalara geniş çerçevede bakılması, çalışmaların ve bu alanda çalışan araştırmacıların eğilimleri ve birbiri ile ilişkilerini görmek ve geçmişten günümüze gerçekleşen değişimleri görebilmek açısından önemlidir. Bu nedenle bibliyometrik analiz tekniği, araştırılan alandaki eğilim, yazarların ve çalışmaların dağılımı gibi açılardan veri sunması bakımından yurt dışındaki Türkler ve iki dillilik olgusu üzerine yapılmış çalışmaların bir fotoğrafını çekebilecek bir teknik olarak tercih edilmiştir.

Türkiye'de ana dili eğitimi (Karagöz ve Koç-Ardıç, 2019; Taş ve Okur, 2015; Teke, 2020), çocuk edebiyatı (Karagöz ve Şeref, 2019), ölçme ve değerlendirme alanı üzerine yapılan (Uşkul, 2016), sağlık alanında yapılan (Akın ve Kurutkan, 2021), yönetim düşüncesinin tespitine ilişkin yapılan (Demir ve Erigüç 2018) çeşitli dergilerde yayımlanan araştırmaları bir araya getiren (Gülmez, Özteke ve Gümüş, 2021; Polat, Saraçoğlu ve Duman, 2019) bibliyometrik analiz çalışmaların yanı sıra TÜBİTAK tarafından yayımlanan bilimsel raporlar da mevcuttur (Demirel, Saraç ve Gürses, 2007; Demirel, Saraç, Gürses, Akıllı, Büyükçınar, Yetgin ve Latif, 2009; Demirel, Saraç, Akıllı, Büyükçınar, Latif ve Yetgin, 2012). Türkçe eğitimi alanında yapılan içerik analizi, kaynakça, bibliyometri ve bibliyometrik analiz çalışmaları incelendiğinde Türkçe eğitiminin çeşitli veri kaynakları veya yayın türüne ilişkin incelenmiş çalışmalar (Büyükkız, 2014; Gökçen ve Arslan, 2019; Tür, 2019; Turan, Sevim ve Tunagür, 2018; Varışoğlu, Şahin ve Göktaş, 2013), Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine yapılan çalışmaların ele alındığı çalışmalar (Erdem, Gün, Şengül ve Özkan, 2015; Göçer, Çaylı ve Çavuş, 2016; Göçer, Tabak ve Coşkun, 2012; Göçer ve Moğul, 2011; Kahrıman, Dağtaş, Çapoğlu ve Ateşal, 2013; Şeref, vd., 2020; Taş, vd., 2015; Turan, vd., 2018) dikkati çekmektedir. Buna karşın yurt dışında yaşayan Türkler ve iki dillilik durumlarına ilişkin bibliyometrik bir çalışmaya rastlanmamış olup bu çalışmanın alanda görülen bu eksikliği kapatacağı düşünülmektedir. Araştırmanın temel amacı 1988-2021 yılları arasında yapılan iki dillilik ve Türkçe çalışmalarının bibliyometrik analizini yapmaktır.

Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İki dillilik alanındaki çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. İki dillilik alanındaki çalışmaların ülkelere göre dağılımı nasıldır?
3. İki dillilik alanındaki çalışmaların kurumlara göre dağılımı nasıldır?
4. İki dillilik alanındaki çalışmaların yazarlara göre dağılımı nasıldır?
5. İki dillilik alanında yapılan çalışmalarda hangi anahtar kelimeler kullanılmaktadır?
6. İki dillilik alanında en çok atıf yapılan çalışmalar hangileridir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada iki dillilik alanında yapılan akademik çalışmaların incelenmesi ile bu çalışmalar arasındaki ilişkilerin ortaya konması hedeflenmiştir. Bu amaçla betimsel analiz kullanılmış, bibliyometrik analiz tekniği uygulanmıştır. Bibliyometrik analiz, bir konu üzerine yazılmış olan akademik çalışmaları çeşitli açılardan analiz etmeye yarayan yöntemdir (Umut-Zan, 2012).

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Web of Science (WOS) alt yapısında yer alan çalışmaların taranması ile elde edilmiştir. Bu veri tabanının seçilmesinin nedeni, atıf ağlarının da gözlenebileceği verilere ulaşma olanağı sağlamasıdır. Tarama yapılırken WOS aramasına "bilingualism" ve "Turkish" anahtar sözcüklerini birlikte içerecek biçimde arama yapılmıştır. Arama sonucunda 223 makale bulunmuştur. Yayımlanma yılları 1988-2021 arasında olan bu araştırmalardan 2021 yılında yayımlanmış olan 5 makale, aynı yıl içinde yayın sayısının artma olasılığının yüksek olmasından dolayı araştırma dışı bırakılmıştır. Aynı zamanda geri çekilen 2 yayın da çalışma kapsamına alınmamıştır. Yaklaşık otuz yıllık süreçte Web of Science veri tabanına eklenen 216 yayın, analiz birimi olarak ele alınmıştır.

Sınırlılık

Çalışmada anahtar kelime olarak “bilingualism” ve “Turkish” sözcükleri belirlenmiş, arama bu şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu iki anahtar sözcüğün kullanılmış olması dolayısıyla da anahtar kelime olarak farklı terimlerin seçildiği, sınırlandırılmış terimlere odaklanan çalışmaların (örneğin dil edinimi, acquisition) analiz kapsamında ele alınmaması bu çalışmanın sınırlılığıdır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde “VOSviewer” paket program kullanılmıştır. Bu program, istatistiksel bilgi (yıllara göre kaç yayın yapıldığı, bu alanda yayın yapan kaç yazarın bulunduğu, kaç yayına atıf yapıldığı, bu yayınların en çok hangi ülkelerde yapıldığı vb.) vermenin yanı sıra yayınlar arasındaki ağ ilişkisini de ortaya koymayı sağlayan bir program olması (Artsın, 2020) sebebiyle tercih edilmiştir. Çalışmada araştırma problemlerine yanıt olacak biçimde ortak yazarlı yayın ağı, anahtar kelime ağı, en çok atıf yapılan yazarlar ağı, en çok atıf yapılan yayınlar ağına ilişkin grafikler oluşturulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın verisi erişime açık bir veri tabanı olan WOS üzerinden alınmış olmakla beraber dâhil etme ve hariç bırakma ölçütleri açık biçimde yazılmıştır. Bu şekilde tüm okuyucuların erişebileceği açık ve objektif bir veri grubu elde edilmiştir. Ayrıca yine kullanılan programın erişime açık olması çalışmanın nesnel bir biçimde bulgularını ve grafikler hâlinde ifade edildiğinin kolayca kanıtlanmasını sağlayabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

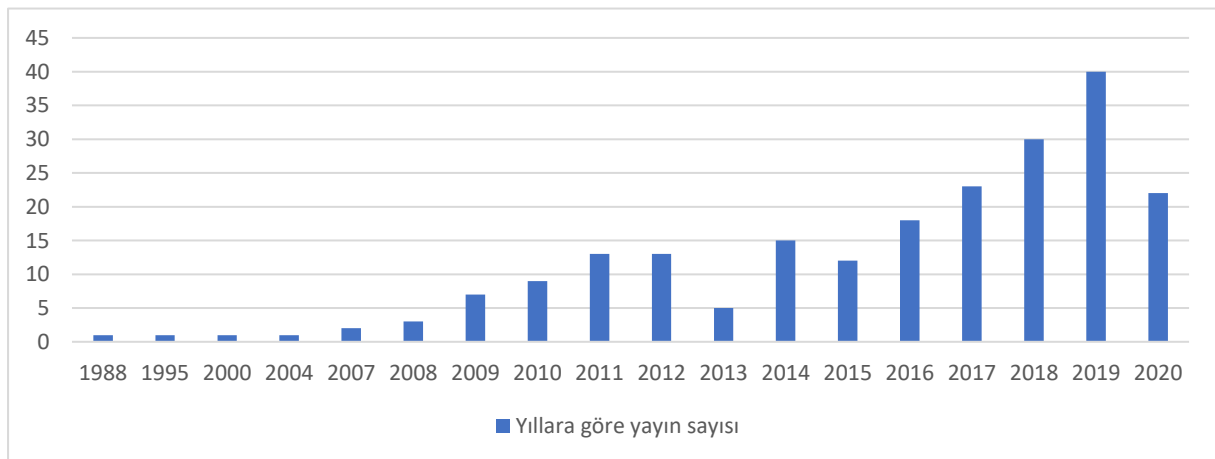
Etik Kurulu İzni

Araştırma verisi hâlihazırda çevrim içi erişime açık bir veri tabanında yer alan dokümanların bir program aracılığı ile incelenmesiyle elde edildiğinden Etik Kurulu İzni alınmamıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulgular bölümünde “bilingualism” ve “Turkish” sözcüklerini birlikte içeren bir arama sonucunda elde edilen 216 çalışmanın verilerinden hareketle yıllara göre yayın sayısı, çalışmaların anahtar kelime ağı, yazar ağı, atıf ağı, ülke ağı grafikleri tespit edilmiştir.

İki dillilik alanındaki çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?

Şekil 1. Yıllara Göre Yayın Sayısı

Türkçede İki Dillilik Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi

Şekil 1’de iki dillilik alanında yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre WOS veri tabanında iki dillilik alanında rastlanan ilk çalışma 1988 yılında yayımlanmıştır. İki dillilik çalışmaları 2000’lerde artmaya başlamakla birlikte yayınların büyük çoğunluğunun 2014 sonrasında yapıldığı görülmektedir (Analizde ele alınan tüm yayın 216 iken 2014 ve sonrasında yapılan yayın sayısı 162’dir.).

İki dillilik alanındaki çalışmaların ülkelere göre dağılımı nasıldır?

Tablo 1’de ülkelere göre yapılan yayın ve bu yayınlara yapılan atıf sayılarına yer verilmiştir.

Tablo 1.

Yayın Sayısına Göre Ülke Sıralaması

Sıra	Ülke	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı
1	Türkiye	55	451
2	Almanya	47	412
3	Hollanda	42	676
4	ABD	24	303
5	İngiltere	21	382
6	Rusya	14	3
7	Norveç	11	82
8	Belçika	10	81
9	İsveç	10	76
10	Fransa	8	52
11	İran	8	56
12	Kanada	5	60

Tablo 1 incelendiğinde en çok yayının Türkiye, Almanya, Hollanda gibi göç veren ve göç alan ülkelerde olduğu görülmektedir.

İki dillilik alanındaki çalışmaların kurumlara göre dağılımı nasıldır?

Tablo 2’de yayın yapılan kurumların yayın sayısına göre sırası, Tablo 3’te ise bu kurumlarda yapılan yayınların atıf sayısına göre sıralaması gösterilmiştir. Şekil 3, söz konusu kurumların ağ haritası göstermektedir.

Tablo 2.

Yayın Sayısına Göre Üniversite Sıralaması

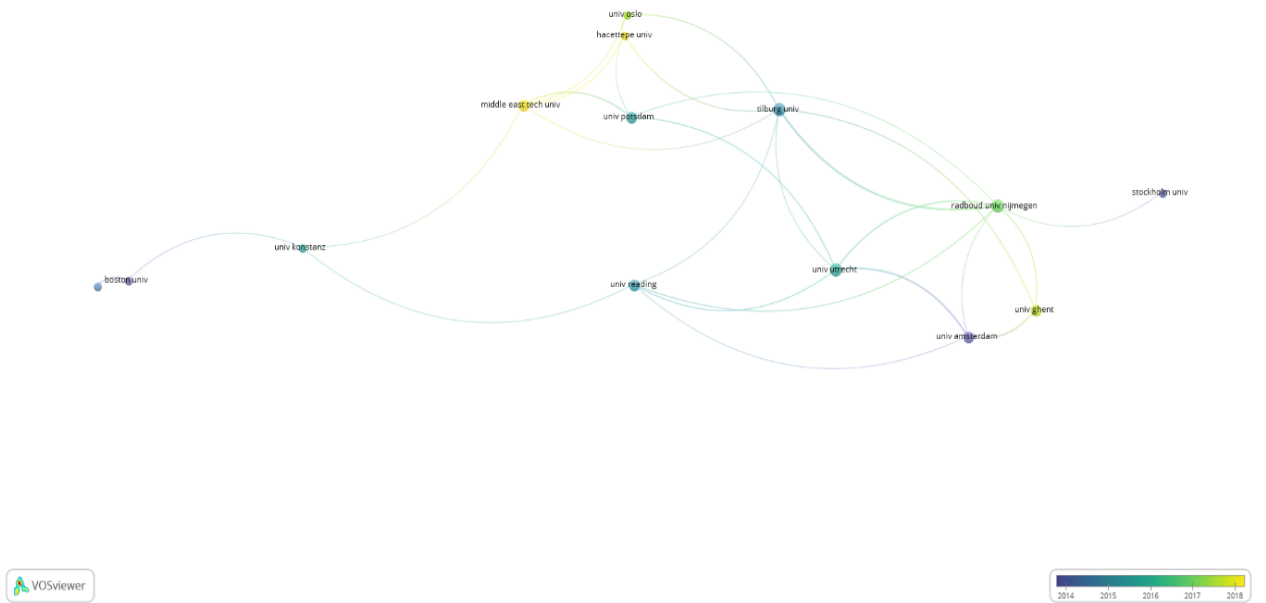
Sıra	Üniversite	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı
1	Radboud Ü.	11	83
2	Tilburg Ü.	11	118
3	Utrecht Ü.	11	256
4	Potsdam Ü.	9	123
5	Amsterdam Ü.	9	133
6	ODTÜ	8	6
7	Ghent Ü.	8	80
8	Reading Ü.	8	161
9	Hacettepe Ü.	6	4
10	Oslo Ü.	6	48
11	Konstanz Ü.	6	65
12	Stockholm Ü.	5	37

13	İstanbul Ü.	5	143
14	Boston Ü.	5	157

Tablo 3.
Atıf Sayısına Göre Üniversite Sıralaması

Sıra	Üniversite	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı
1	Utrecht Ü.	11	256
2	Reading Ü.	8	161
3	Boston Ü.	5	157
4	İstanbul Ü.	5	143
5	Amsterdam Ü.	9	133
6	Potsdam Ü.	9	123
7	Tilburg Ü.	11	118
8	Radboud Ü.	11	83
9	Ghent Ü.	8	80
10	Konstanz Ü.	6	65
11	Oslo Ü.	6	48
12	Stockholm Ü.	5	37
13	ODTÜ	8	6
14	Hacettepe Ü.	6	4

Tablo 2 ve 3'te en az 5 yayın yapılmış olması koşuluyla yapılan arama sonucunda ortaya çıkan yayın sayısı ve atıf sayısı listeleri verilmiştir. Buna göre, Utrecht Üniversitesi her iki listede de ilk üç sırada yer almaktadır. Şekil 2'de gösterilen ağ haritasında da Tablo 2 ve 3'te daha alt sıralarda yer alan kurumların ağ haritasına son yıllarda girdiği ve farklı kurumlarla bağlantılarının arttığı söylenebilir.

Şekil 2. Yayın Yapılan Kurumların Ağ Haritası

İki dillilik alanındaki çalışmaların yazarlara göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4’te en çok atıf yapan araştırmacılara ve bu araştırmacıların atıf sayılarına yer verilmiştir.

Tablo 4.

En Çok Yayın Yapan Araştırmacılar

Sıra	Yazar Adı	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı
1	Blom, Elma	9	208
2	Antonova-Ünlü, Elena	8	13
3	Sağın-Şimşek, Çiğdem	6	10
4	Backus, Ad	5	55
5	Chondrogianni, Vasiliki	4	130
6	Clahsen, Harald	4	94
7	Kupisch, Tanja	4	35
8	Marinis, Theodoros	4	130
9	Verhoeven, Ludo	4	100
10	Wei, Li	4	127
11	Yağmur, Kutlay	4	19
12	Adamou, Evangelia	3	29
13	Ağırdağ, Orhan	3	78
14	Arslan, Seçkin	3	12
15	Ayçiçeği-Dinn, Ayşe	3	143
16	Caldwell-Harris, Catherine I.	3	143
17	Chilla, Solveig	3	64
18	Felser, Claudia	3	10
19	Kempert, Sebastian	3	79
20	Kırkıcı, Bilal	3	43
21	Leleman, Paul	3	121
22	Leshchenko, Yuliya	3	0
23	Leyendecker, Birgit	3	21
24	Özçelik, Öner	3	9
25	Rothweiler, Monika	3	55
26	Sevinç, Yeşim	3	39
27	Treffers-Daller, Jeanine	3	38
28	van Gorp, Koen	3	4
29	Vasic, Nada	3	15

Tablo 4’e göre Blom hem yayın hem de atıf sayısı bakımından ilk sırada yer almaktadır. Caldwell-Harris ise yayın sayısına göre 16. sırada yer almasına rağmen atıf sayısında ikinci sırada yer almaktadır.

İki dillilik alanında yapılan çalışmalarda hangi anahtar kelimeler kullanılmaktadır?

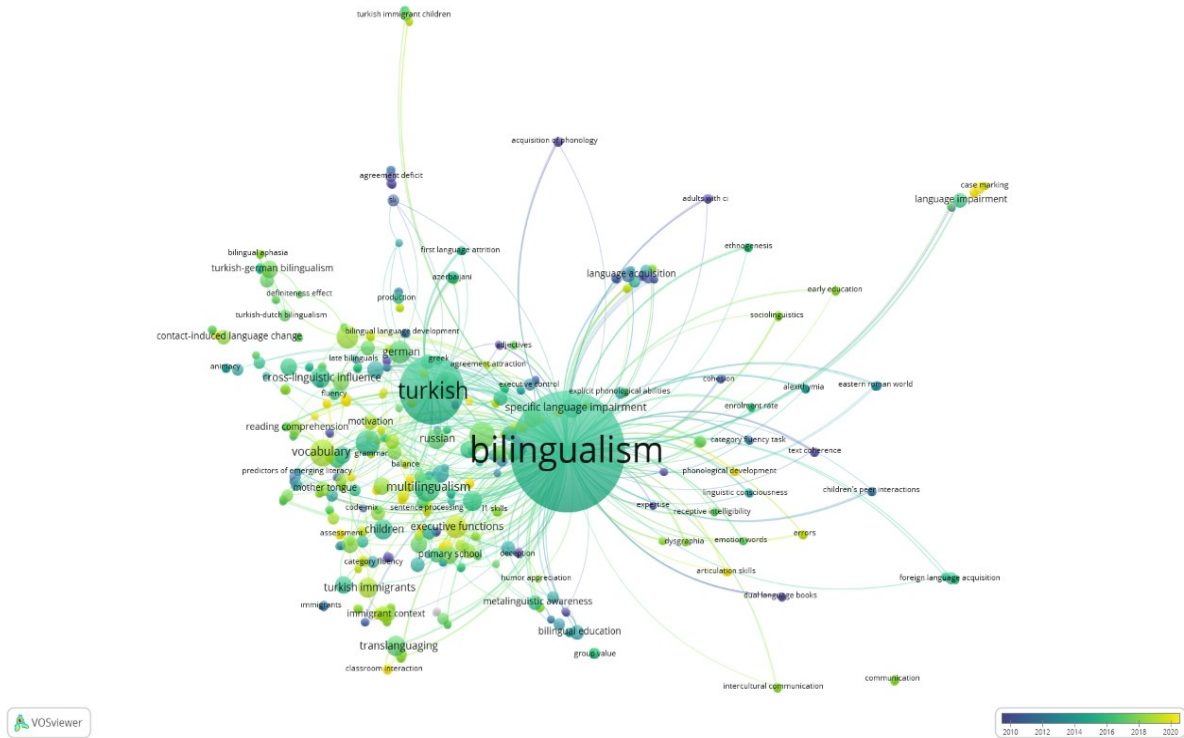
Tablo 5’te söz konusu çalışmalarda kullanılan, en az beş kez tekrarlanan anahtar kelimelere ve bu kelimelerin sıklığına yer verilmiştir.

Tablo 5.

Anahtar Kelimelerin Kullanım Sıklığı (5 kereden fazla geçen anahtar kelimeler)

Sıra	Anahtar Kelime	Sıklık
1	Bilingualism	103
2	Turkish	39
3	Language contact	8
4	Multilingualism	8
5	Vocabulary	8
6	Dutch	7
7	Second language acquisition	7
8	Executive functions	6
9	German	6
10	Heritage speakers	6

Şekil 3'te ele alınan yayınların anahtar kelime ağı görülmektedir. Sıklıkla yer verilen kelimelerin daha büyük gösterildiği ve yıllara göre farklı renklerde verildiği görülmektedir.

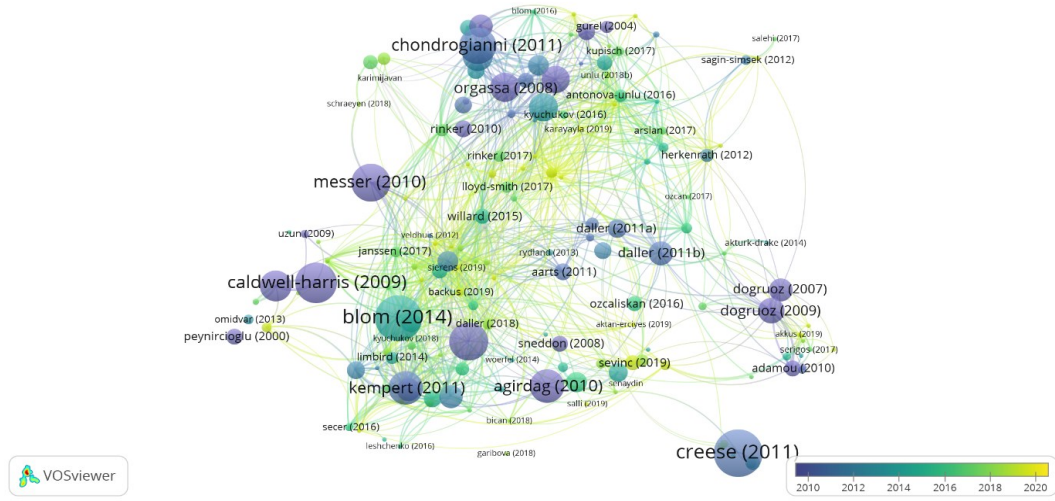
Şekil 3. Anahtar Kelime Ağı

Buna göre iki dillilik kelimesinin tüm yayınlarda karşılaşılan anahtar kelime olduğu bununla birlikte ikinci dil edinimi, kelime öğretimi, Türk göçmenler, yabancı dil edinimi, çok dillilik, ödünçleme, edinim, Türkçe-Almanca iki dillilik gibi sözcüklerin de anahtar sözcükler ağı içinde olduğu görülmektedir. Anahtar kelimelerin yıllara göre dağılımı incelendiğindeyse günümüze doğru gelindikçe kelimelerin çeşitlendiği ve ilişki ağının genişlediği söylenebilir.

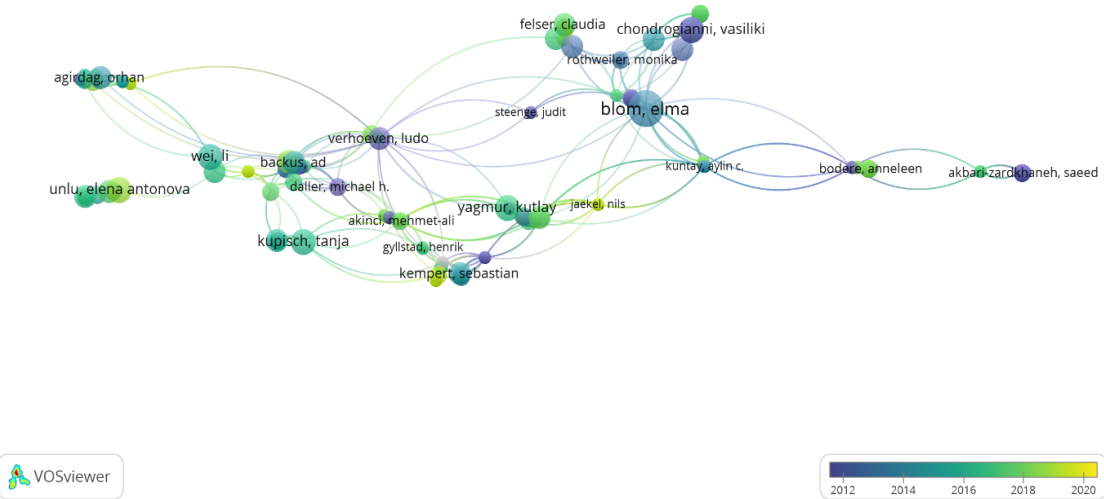
İki dillilik alanında en çok atıf yapılan çalışmalar hangileridir?

Ele alınan çalışmaların atıf ağları incelenmiştir. Atıf ilişki ağı, atıf yapılan yazar ağı ve atıf yapılan yayın ağına ilişkin ağlar Şekil 4, Şekil 5 ve Şekil 6'da gösterilmiştir.

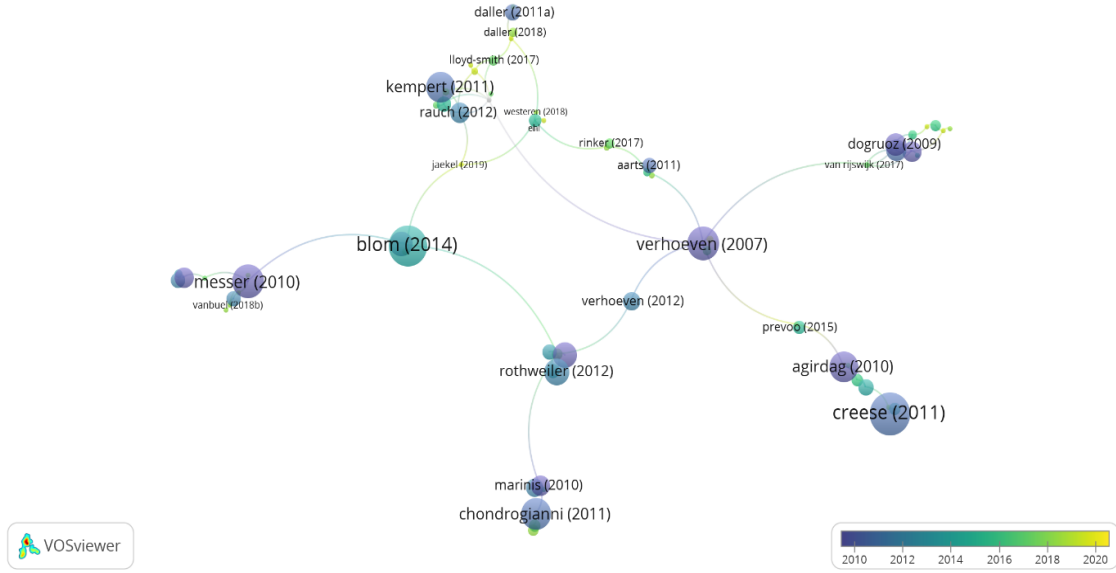
Şekil 4. Atıf ilişki ağı

Şekil 4'te söz konusu yayınlarda yapılan atıfların ilişki ağı gösterilmiştir. Geçmiş yıllardan itibaren atıf yapılan yayınların yanı sıra günümüze gelindikçe artan bir atıf ağı görülmektedir. Buna göre, atıf yapılan yayın sayısının ve ilişki ağının arttığı söylenebilir.

Şekil 5. Atıf yapılan yazar ağı

Şekil 5'te atıf yapılan yazarlar ilişki ağı gösterilmiştir. Söz konusu görselde yayınlarda birden çok yazara aynı anda atıf yapıldığı, bu yazarlardan en çok Blom, Backus, Yağmur'a atıf yapıldığı görülmektedir.

Şekil 6. Atıf Yapılan Yayınlar

Şekil 6'da inceleme nesnesi olarak ele alınan çalışmaların yayın bilgilerinden hareketle yayın atıf ağları gösterilmiştir. Gösterimde çok sayıda atıf yapılmış olan çalışmalar daha büyük yuvarlaklar hâlinde işaretlenmiştir. Yıllara göre dağılıma bakıldığında ise günümüze yaklaştıkça daha küçük işaretlemelerin olduğu görülmektedir. Yayınların yeni olması nedeniyle atıf durumunun yıllar üzerinden yorumlanması mümkün olmamaktadır.

Tartışma ve Sonuç

İki dillilik alanında yapılan çalışmaların bütüncül bir bakışla incelenmesi ve bibliyometrik analizinin yapılmasının hedeflendiği bu çalışmada 1988-2021 yılları arasında (2021 hariç) yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı, anahtar kelime ağı, yayın yapan yazarlar ağı, yayın yapılan ülkeler ve atıf yapılan yayınlar ağı gösterilmiştir.

Belli bir alanda yapılan çalışmaların incelenmesi, o alanı besleyen kaynakların keşfi bakımından önemli olmakla birlikte atıf analizleri de öne çıkan çalışmaları tespit etmeyi sağlar (Şeref ve Karagöz, 2020). Araştırma stratejisi belirleme ve henüz araştırılmamış konuları/durumları bulmak amacıyla bibliyometri çalışmalarından yararlanılabilir (Şeref ve Karagöz, 2020). Bu çalışmalarda yıllara, yayın türlerine, konu alanlarına, dergilere göre dağılımlar incelenebilir, anahtar kelimelerin değişimi, çeşitlenmesi veya aynılığı üzerine çıkarımlarda bulunulabilir. Örneğin, Teke (2020) hazırlamış olduğu yüksek lisans çalışmasında dil bilgisi üzerine yapılmış kitap, kitap bölümü, makale ve tezleri incelemiş; açıklamalı bibliyografya sunmuş, ses bilgisi alanındaki çalışmaların azlığına dikkat çekmiştir. Uşkul (2016) tezinde ölçme değerlendirme alanındaki çalışmaların belirli yazar ve Türkiye adresli dergilerle sınırlı kaldığını, yayın ve atıflara ilişkin incelemenin mevcut çalışmaların güncel gelişmelerin uzağında bir eğilime sahip olduğunu ifade etmiştir. İki dillilik ve Türkçe anahtar sözcükleri ile gerçekleştirilen aramada da yayın ve atıf ağları benzer biçimde belli yazarlar etrafında şekillenmiştir. Erdem ve diğ. (2015), Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında yapılan çalışmaları anahtar kelimeler bakımından incelemiş, konu alanlarına ilişkin (dil bilimi, dil öğretim yöntem ve teknikleri, temel dil becerileri, dil öğretimi vb.) anahtar kelimelerin kullanımını tespit etmiştir. Söz konusu çalışmada yabancılara Türkçe öğretimine ilişkin çalışmaların dilbilimi konu alanında yetersiz olduğu, temel dil becerilerine ilişkin çalışmaların büyük oranının yazma ve okuma becerisine ilişkin olduğu, yöntem ve

teknîğe ilişkin çalışmalarda yer verilen anahtar kelimelerin sınırlı olduğu söylenmiştir. Çalışmada anahtar kelime ağı incelendiğinde belirli anahtar kelimelerin sıkça tekrar ettiği, diğer anahtar kelimelerin birçoğunun ise ağ oluşturabilecek denli sık görülmediği söylenebilir. Bu bakımdan ele alınan çalışmalarda anahtar kelime çeşitliliği olduğu ancak aynı zamanda anahtar kelime ağının genişlemesinin beklendiği ifade edilebilir.

Ele alınan çalışmalarda, iki dillilik alanında yapılan yayınların yıllara göre dağılımı incelendiğinde 2014 yılı sonrası yayın sayısında ciddi bir artış gözlenmektedir. Avrupa ile gerçekleştirilen iş gücü anlaşmasının tarihinin 1961 olması ve bu tarihten itibaren işçi göçlerinin 1980'lere kadar devam ettiği (Bingöl-Arslangilay, 2013) göz önüne alındığında iki dillilik alanında yapılan çalışma sayısının oldukça geç artış gösterdiği söylenebilir.

İki dillilik alanında yapılan çalışmaların anahtar kelime ağına bakıldığında iki dillilik, ikinci dil edinimi, kelime öğretimi, Türk göçmenler, yabancı dil edinimi, çokdillilik, ödünçleme, edinim gibi anahtar kelimelerin sıkça kullanıldığı gözlenmektedir. Bununla birlikte anahtar kelimelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde iki dillilik gibi temel kelimelerin yanı sıra kelime çeşitliliğinin ve kelime sayısının arttığı, anahtar kelime ağının genişlediği görülmektedir.

İki dillilik alanında yayın yapılan ülkeler ağı incelendiğinde Almanya, Hollanda, Türkiye gibi ülkelerin ön plana çıktığı görülmektedir. 1960 sonrası Avrupa işçi göçleri ile tetiklenen iki dillilik süreçlerinin yine bu ülkeler arasındaki göç hareketlerinden de kaynaklanıyor olması bu durumun gerekçesi olarak gösterilebilir. Ayrıca yıllara göre dağılım incelendiğinde farklı ülkelere de bu çalışmaların sayısının arttığını söylemek mümkündür.

Ele alınan yayınların atıf ağlarına bakıldığında bazı kaynaklara çok sayıda atıf yapıldığı, bazı yayın ve yazarların diğerlerinden daha çok tekrar eden isimler olduğu görülmektedir. Süreç açısından değerlendirildiğinde de bu yayın ve yazarların atıf almaya, yeni yayınlarla ilişki hâlinde olmaya devam ettiği ancak ilişki ağının da genişlediği ve dallandığı görülmektedir.

Belli bir alanda yapılan çalışmaların süreç içindeki dağılımı, anahtar sözcük ve atıf dağılımının incelenmesi, bu alanda çalışma yapacak olan yeni araştırmacılara alanın genel durumunu gösterebilmesi bakımından önemlidir. Çalışmaların grafiklerinin incelenmesi, alanın zaman içinde nereye gittiğinin ya da gidebileceğinin yorumlanmasına olanak sağlayabilecek değerli bilgiler (ilişki ağlarının farklı ülkelere, farklı anahtar kelimelere göre dağılım göstermesinin iki dillilik alanında farklı ülkelerin çalışmalara ihtiyaç duyduğu veya farklı sorunlara odaklanan, özelleşen çalışmalar yapıldığı gibi) sunmaktadır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu süreçte iş gücü göçleri ile 1960'larda başlayan sürecin günümüzde sürdüğü görülmekte; bununla birlikte sınır komşularında yaşanan savaş, belirsizlik gibi çeşitli nedenlerden dolayı çok sayıda göç aldığı bilinmektedir. Bu nedenle iki dillilik çalışmalarının Suriyeli göçmenlere Türkçe öğretimi benzeri odaklarda çoğalması beklenmektedir. Çalışmaların sınırlarının genişlemesiyle birlikte anahtar kelime ağının, ülke ve atıf yapılan yazar ağının da genişlemesi mümkündür.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Araştırma verisi hâlihazırda çevrimiçi erişime açık bir veri tabanında yer alan dokümanların bir program aracılığı ile incelenmesiyle elde edildiğinden Etik Kurulu İzni alınmamıştır.

Yazarların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum yoktur.

Kaynaklar

- Akın, S., Kurutkan, M. N. (2021). Hasta memnuniyeti kavramının bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 8(1), 71-84.
- Artsın, M. (2020). Bir metin madenciliği uygulaması: Vosviewer. *Eskişehir Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi B- Teorik Bilimler*, 8(2), 344-354.
- Bican, G. (2017). İki dilliliğin tanımlanması: Kuramsal tartışmalar ve güncel yaklaşımlar. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 353-366.
- Bingöl-Arslangilay, A. S. (2013). 3. Kuşak Türk çocukları ve iki dilli-iki kültürlü eğitim modelleri (Hessen eyaleti KOALA projesi) (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bölükbaş-Kaya, F., Hançer, F. B. ve Golynskaia, A. (2019). İki dillilik: Tanımı ve türleri üzerine kuramsal tartışmalar. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(2), 98-113.
- Büyükkiz, K. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 203-213.
- Demir, H. ve Erigüç, G. (2018). Bibliyometrik bir analiz ile yönetim düşünce sisteminin incelenmesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 5(2), 91-114.
- Demirel, İ. H., Saraç, C. ve Gürses, E. A. (2007). *Türkiye bilimsel yayın göstergeleri (I) (1981-2006)*. Ankara: TÜBİTAK-ULAKBİM.
- Demirel, İ. H., Saraç, C., Gürses, E. A., Akıllı, E., Büyükçınar, Ö., Yetgin, S. ve Latif, V. (2009). *Türkiye Üniversitelerinin bilimsel yayın performansı (II) (1981- 2007)*. Ankara: TÜBİTAK-ULAKBİM.
- Demirel, İ. H., Saraç, C., Akıllı, E., Büyükçınar, Ö., Latif, V. ve Yetgin, S. (2012) *Türkiye bilimsel yayın göstergeleri (III) (1981-2009), Tüm bilim dallarında ülkeler ve gruplar*. Ankara: TÜBİTAK-ULAKBİM.
- Erdem, M. D., Gün, M., Şengül, M. ve Özkan, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yazılmış bilimsel makalelerde geçen anahtar sözcüklere ilişkin bir içerik analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 213-237.
- Göçer, A. ve Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Turkish Studies*, 6(3), 797-810.
- Göçer, A., Çaylı, C. ve Çavuş, S. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimiyle ilgili kaynakça denemelerine kesitsel bir katkı: 2013-2015 yılları. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Dergisi*, 1(1), 19-85.
- Göçer, A., Tabak, G. ve Coşkun, A. (2012). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kaynakçası. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 32, 73-126.
- Gökçen, D. ve Arslan, M. (2019). Türkçe eğitimi araştırmalarına genel bir bakış: Bibliyometri çalışması. *Journal of Research in Turkic Languages*, 1(1), 39-56. DOI: 10.31757/jrtl.113
- Gülmez, D., Özteke, İ. ve Gümüş, S. (2021). Uluslararası dergilerde yayımlanan Türkiye kaynaklı eğitim araştırmalarının genel görünümü: Bibliyometrik analiz. *Eğitim ve Bilim*, 206, 213-239.
- Kahriman, R., Dağtaş, A., Çapoğlu, E. ve Ateşal, Z. (2013). Yabancılara Türkçe öğretimi kaynakçası. *TÜRÜK Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 1, 80-132.
- Karagöz, B. ve Koç-Ardıç, İ. (2019). Ana Dili Eğitimi Dergisinde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 419-435.
- Karagöz, B. ve Şeref, İ. (2019). Türkiye'deki çocuk edebiyatı alanyazınına bibliyometrik bakış: Bilimsel haritalama çalışması. *Prof. Dr. Sedat Sever'e Armağan Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı*, 25-26 Nisan 2019.
- Polat, Z. A., Saraçoğlu, A., ve Duman, H. (2019). Harita Dergisi'nin bibliyometrik analizi. *Harita Dergisi*, 161, 46-56.
- Şeref, İ. ve Karagöz, B. (2020). Citation analysis of graduation thesis on teaching Turkish as a foreign language (1988-2019). *Çukurova Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49(2), 1145-1183.
- Taş, H. ve Okur, A. (2015). Yükseköğretim düzeyinde ana dili öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 13, 80-96.

Türkçede İki Dillilik Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi

- Teke, S. (2020). *Türkçe dil bilgisi öğretiminin tasvirî (açıklamalı) bibliyografyası* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Turan, L., Sevim, O. ve Tunagür, M. (2018). Türkçe eğitimi alanında hazırlanan doktora tez özetlerine yönelik bir içerik analizi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11, 29-44.
- Tür, N. (2019). Publication trends of researchers in Turkey in Web of Science education and educational research subject field: A descriptive trend analysis (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). ODTÜ, Ankara.
- Umut-Zan, B. (2012). *Türkiye’de bilim dallarında karşılaştırmalı bibliyometrik analiz çalışması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uşkul, E. (2016). *Türkiye’de eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılmış bilimsel yayınların sosyal ağ analizi ile değerlendirilmesi: bir bibliyometrik çalışma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Varişoğlu, B., Şahini A. ve Göktaş, Y. (2013). Türkçe eğitimi araştırmalarında eğilimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(3), 1767-1781.
- Yağmur, K. (2006). Batı Avrupa’da Türkçe öğretiminin sorunları ve çözüm önerileri. *Dil Dergisi*, 134, 26-41. https://doi.org/10.1501/Dilder_0000000061
- Yağmur, K. (2007). İkidilli çocukların dil becerilerinin ölçümü ve eşik kuramı. *Dil Dergisi*, 135, 60-76.
- Yılmaz, M. Y. (2014). İki dillilik olgusu ve Almanya’daki Türklerin iki dilli eğitim sorunu. *Turkish Studies*, 9(3), 1641-1651.
- Yıldız, C. (2008). *Almanya’da ana dili olarak Türkçe öğretimi ve Alman okullarındaki Türk çocuklarına yönelik eğitim uygulamaları*. <http://www.dobam.eu/downloads/cytuerkcev2.pdf>, Erişim Tarihi: 26.05.2021.

Extended Abstract

Introduction

As a requirement of the globalizing world, the borders between countries have been crossed due to reasons such as labor migration, war, education and brain drain, and this has required new regulations. Perhaps the most important of these regulations is in the field of language teaching. After the first generation who migrated to new countries for various reasons, a language problem also emerged. Especially after the labor migration agreements made in 1960 and later, there has been an important Turkish migration to Europe (Yıldız, 2008). The date when the teaching of Turkish in Europe and the teaching of Turkish as a mother tongue should be done in conditions outside the country also started with these worker migrations (Yağmur, 2006; Yıldız, 2008).

Migrations, which were thought to be temporary and limited to workers at the beginning, became permanent after the migrating workers brought their families with them after a while; brought with it the problem of social integration. However, from the first generation that migrated to Europe with the labor agreement, a generation that has no ties to the homeland (never lived in Turkey) has emerged from the next generation. In cases where the language proficiency of the immigrant families in the language of the country of emigration was not sufficiently developed, major problems were encountered in terms of education when immigrant families started school.

Bilingualism in immigrant and immigrant communities is important in terms of adapting to life and being a part of education processes of children with immigrant background. For this reason, it is necessary for immigrant children to master the language of the country of immigration together with their mother tongue so that they can be included in formal education (Skutnabb-Kangas, 2004: cited in Bingöl-Arslangilay, 2013).

For the case of being bilingual; There are acceptances such as speaking both languages perfectly, being able to speak two languages as alternatives to each other, having the capacity to communicate with the speakers of both languages in terms of socio-communication, using a language other than their mother tongue to a certain extent (Bölükbaş- Kaya et al., 2019).

Method

In the research, it is aimed to examine the academic studies in the field of bilingualism and to reveal the relations between these studies. For this purpose, descriptive analysis was used and bibliometric analysis technique was applied.

While scanning, a search was made to include the keywords "bilingualism" and "Turkish" together. As a result of the search, 223 articles were found. 5 articles published in 2021 from these studies, whose publication years were between 1988-2021, were excluded from the research due to the high probability of an increase in the number of publications in the same year. At the same time, 2 retracted publications were not included in the study. 216 publications added to the Web of Science database in a period of approximately thirty years have been considered as units of analysis.

Result and Discussion

In this study, which aims to analyze the studies in the field of bilingualism and to make a bibliometric analysis, the distribution of the studies conducted between 1988-2021 (except 2021) by years, the keyword network, the network of the authors publishing, the countries where the publication is made and the network of the cited publications are shown.

When we look at the keyword network, it is observed that keywords such as bilingualism, second language acquisition, vocabulary teaching, Turkish immigrants, foreign language acquisition, multilingualism, acquisition are frequently used. However, when the distribution of keywords by years is examined, it is seen that the variety of words and the number of words have increased, and the keyword network has expanded, as well as basic words such as bilingualism. When the network of countries broadcasting in the field of bilingualism is examined, it is seen that countries such as Germany, the Netherlands and Turkey come to the fore.

It is seen that the process that started in the 1960s with labor migration in the process Turkey is in continues today; However, it is known that a large number of immigrants have been received due to various reasons such as war and uncertainty in the border neighbors. For this reason, it is expected that bilingualism studies will increase in focuses such as teaching Turkish to Syrian immigrants. With the expansion of the borders of the studies, it is possible to expand the keyword network, the country and the cited author network.